

КЪРТ ВОНЕГЪТ МИСТЕРИОЗНАТА МАДАМ БЛАВАТСКА

Превод от английски: Владимир Германов, 2000

chitanka.info

Мадам Елена Петровна Блаватска (1831–1891) е била мъжка, агресивно отричаща брака руска благородничка, която е станала американска гражданка на четирийсет и седемгодишна възраст, след като е стояла тук пет години. Направила го е, за да могат теориите ѝ за окултните въпроси да станат по-приемливи в Америка.

Изначалната ми съдба ме принуди да приема тази натурализация (*пише тя на една своя леля*), но за мое пълно изумление и погнуса, бях принудена да повторя публично пред един съдия, като обикновен папагал, следната тирада: че се отричам завинаги, дори до смъртта си, от всякакво подчинение и преклонение пред руския император.

Един репортер я попитал дали е омъжена.

— Омъжена? — отговорила тя. — Не. Аз съм вдовица, благословена вдовица и благодаря на Бога. Не бих станала робиня на самия Бог, да не говорим за обикновен мъж.

Ето как изглежда тя в очите на млада своя почитателка от Ню Йорк, през 1873 година:

... като магнит, достатъчно силен, за да привлече около себе си всеки, който може да дойде. Гледах я, ден след ден, как седи, свива цигари и пуши непрекъснато. На врата си носеше биеща на очи торбичка за тютюн, направена от главата на някакво животно с козина.

... мисля, че трябва да е била по-висока, отколкото изглеждаше, защото беше много широка. Имаше широко лице и широки рамене. Косата ѝ беше светлокестенява и чуплива.

Мадам живее в лош квартал, защото е разорена. Това ѝ се случва често. Мисля, че парите са я отегчавали. На посетителите си е

показвала скрития в гънките на полата си нож и е обяснявала, че *това* чака всеки мъж, който опита да я тормози.

Последователите ѝ обичали да я наричат Е. П. Б. Най-близките ѝ приятели понякога я наричали „Джак“ и тя понякога подписвала писмата си така.

Това е *толкова* пред-фройдистка история!

Мадам Блаватска все още има много последователи. Нейният най-важен принос към американската интелектуална история е този, струва ми се: накарала е много янки да подозират, че непонятните аспекти на чуждоземните религии може и да не са чак такива празни приказки, за каквито учените ги обявяват.

Тя твърди, че е обиколила света три пъти, преди да спре тук.

Тази дама (*пише нюйоркският „Дейли График“*) е водила изпълнен със събития живот, пътувала е през повечето земи на Ориента, търсила е антики в основите на пирамидите, наблюдавала е мистериите в хиндуистките храмове и е навлизала с въоръжен антураж във вътрешността на Африка. Приключенията, с които се е сблъскала, странните хора, които е виждала, опасностите по море и суша, през които е преминавала, могат да се превърнат в една от най-романтичните истории, разказвани някога от биограф.

Била е пълна с цветисти истории, като Марко Поло. Някои от тях може и да са били измислени.

Мнозина американци, установявам, имат смътна представа, че е имало мадам Блаватска някъде в миналото ни. Когато поискам от тях да познаят коя е била и какво е правила, повечето предполагат, че е била изтъкнат шмекер сред множеството шмекери, които са твърдели, че разговарят с мъртвите. Този отговор издава невежество и е нечестен.

Тъкмо американците са опитали да превърнат мадам Блаватска в спиритуалист, а тя се е противопоставяла — не обратното. Дълго преди да попадне тук, страната ни е била побъркана на тема духове. Манията започва в Хайдвил, Ню Йорк, през 1848 година, когато три сестри — Маргарет, Катрин и Лиа Фокс, успели да убедят съседите си, че

призраците карат мебелите им да танцуват. Мебелите потропвали, за да предават послания. Едно потропване означавало „не“, две потропвания означавали „може би“, а три — „да“.

Когато мадам Блаватска изследвала американските медиуми през 1875 година, открила, че те са оставили сестрите Фокс далеч зад себе си. В Ню Йорк имало жена, която можела да накара духовете да повдигнат пианото ѝ и да го поклащат във въздуха, докато тя свири на него. В Бостън имало друга жена, която пък можела да направи така, че от тавана да падат цветя и клони, когато се появяват духовете. И така нататък.

Мадам Блаватска била изумена, изплашена и скептично настроена. „Никога не бях виждала медиум и не бях попадала в стая за сеанси, преди март 1873 година“, пише тя. През 1873-а е била на четирийсет и две, главата ѝ е била пълна с окултистки теории, но въпреки това не приемала за чиста монета контактите с мъртвците.

През август същата година (*продължава тя*), научих за първи път каква е философията на спиритуалистите. Когато чух какво говорят американските спиритуалисти, отрекох всичко веднага. Ще кажа пак — никога не съм била спиритуалист.

Съвсем скоро обаче ѝ взели ума в една ферма във Върмонт. Слушайте това: проучвала един стопроцентов американски медиум на име Уилям Еди в градчето Читенден, Върмонт и проявила неприкрит скептицизъм и изтънченост, а ето как Уилям Еди ѝ натрил носа — повикал заради мадам Блаватска седем видими духа, които само тя би могла да познава, и те говорили на езици, които никога дотогава не са били чувани във Върмонт.

Материализирал момче от руската държава Грузия, което бърбело на разговорен грузински и изсвирило на китарата си, по нейна молба, „лезгинка“ — стар кавказки танц. Материализирал и Хасан Ага, богат търговец от Тифлис, и Сафар Али Бек, кюрдски вожд, който придружавал мадам Блаватска по време на пътешествията ѝ на кон из Армения. Материализирал и бивш неин слуга, татарин, който ѝ казал „чок яшчли“ — оказва се, че по този начин татарите казват „добре“.

Материализирал и възрастна рускиня, която била дойка на сестрата на мадам Блаватска, както и огромен чернокож мъж със странна украса на главата, който пък бил някакъв магьосник, когото Е. П. Б. била срещнала в Африка.

Най-накрая материализирал старец, който носел на врата си руския орден „Св. Ана“, окачен на каквато лента трябва — червена, с две черни ивици. Последният призрак бил чичо й.

Това станало в продължение на четиринайсет дни. Било прекрасно шоу и не смятам да разкривам как точно е била направена шашмата.

Още не съм описал грандиозния финал. Ето го: един дух, на име Джордж Дикс, се появил и казал на мадам Блаватска следното: „Мадам, сега ще ви предложи възможност да изпробвате истинността на този кръжец, която, струва ми се, ще удовлетвори не само вас, но и останалия свят. Ще сложа в ръката ви закопчалката на почетния медал, който вашият храбър баща е носил приживе и с който е погребан в Русия“.

И призракт го направил.

* * *

Днес четирийсет хиляди земяни принадлежат към Теософското общество, създадено през 1875 година от мадам Блаватска и един ветеран от Гражданската война на име полковник Хенри С. Олкот. (През годините Обществото е привличало такива изтъкнати членове, като Томас Едисън, генерал Абнър Дабълдей — така наречения изобретател на бейзбола, поета У. Б. Йейтс, английската реформистка от 19 век доктор Ани Бесант, Мотилал Неру — баща на индийския премиер, и холандския художник Мондриан.) Пет хиляди от тези любознателни души живеят в САЩ. Главната им квартира е в екзотичния Уитън, Илинойс. Там пазят отпечатани изумителните писания на мадам Блаватска. Подобно на Фред Апън, Е. П. Б. може би е написала повече, отколкото би могла да повдигне.

Ето един произволен пример от текстовете й, взет от „Гласа на тишината“:

За да станеш ПОЗНАВАЧ НА ВСИЧКО-СЕБЕ-СИ, първо СЕБЕ СИ трябва да познаеш. За да постигнеш познанието на СЕБЕ СИ, трябва да дадеш СЕБЕ СИ на НЕ-СЕБЕ-СИ, Същество на Не-същество и след това можеш да се отпуснеш между крилете на ВЕЛИКАТА ПТИЦА. Ах, сладка е почивката между крилете на туй, що не е родено, нито умира, а е АУМ през вечните епохи.

Ето още един пример, от „Тайната доктрина“ този път — труд от 1300 страници, които Е. П. Б. е написала, без нито веднъж да отвори справочна литература.

Луната е тази, която играе най-голяма и най-важна роля във формирането на самата Земя, както и в нейното населяване с човешки същества. Лунните Монади или Питри, предшествениците на човека, са се превърнали в хора. Те са Монадите, които влизат в цикъла на еволюцията на Кълбо А и които, след като преминат през Редицата на планетите, развиват човешката форма, както беше показано. В началото на човешкия етап на Четвъртия кръг на това Кълбо те „изпускат“ навън своите астрални двойници от „маймуноподобните“ форми, които са развили в Третия кръг.

И така нататък.

Това е мъдростта, която мадам Блаватска се е смятала предопределена от съдбата да донесе на Америка — неща, научени от учители в Тибет, Индия, Египет и вътрешността на Африка. Пристигнала е тук с усещането, че е кораб за съкровища, натоварен с блещукащи мистерии. И след това самата тя е останала втрещена (за кратко) от дяволските магии, с които са се занимавали нашите селски магьосници.

Теософското общество не провежда сеанси, няма ритуали или места за молитви. То възхвалява братството на хората по целия свят,

смята, че от всички религии може да се научи много и спокойно напомня на всички, които искат да слушат, че в живота има множество странни и важни приключения, които науката не е в състояние да обясни. Обществото приветства всички обяснения.

То е чудесно прямо относно мадам Блаватска. С радост публикува нейните „Лични мемоари“, макар и те да разкриват една жена, която не само е непривлекателна, но също така абсурдна и, може би, душевно болна. „Мемоарите“ всъщност не са мемоари. Те са посмъртна сбирка от писма, записки в дневници и така нататък, писани не само от мадам Блаватска, но и от нейни приятели и роднини.

Обществото няма нищо против да научим от мемоарите ѝ, например че когато била дете, мадам Блаватска „често изпадала в пристъпи на страх от собствените си халюцинации“. Това си спомня една нейна леля, след което продължава:

Беше убедена, че я преследват „ужасните гневни очи“, невидими за никой друг... Друг път изпадала в пристъпи на смях, които обясняваше със забавните неща, които правели нейните невидими компаньони.

Толкова за това, което днес наричаме душевни заболявания.

* * *

По въпроса за абсурдното: една сутрин, в Ню Йорк, мадам Блаватска не могла да слезе на закуска, докато някой не отиде да я спаси. Духовете били зашили нощницата ѝ за дюшека.

Друг път един красив дух си направил автопортрет с маслени бои и наредил на Е. П. Б. да украси рамката с рисувани цветя — задача, която тя ненавиждала.

И така нататък.

Била в състояние да накара дланите си да изпускат ухание на сандалово дърво, ако някой пожелаел това.

Въпреки всичко тази жена имала някакво величие. Светът наистина щеше да е противен, ако нямаше смахнати мъже и жени. Най-напред, тя е била безспорно много храбра, след като е пътувала толкова много, сама. Била е и умна, защото е научила десетина езика, за да разбира какво казват местните мъдреци тук и там по света. И е била много щедра, защото не е искала почти нищо за себе си — копнеела е човечеството да живее много по-бляскав и сложен духовен живот.

И се е страхувала до смърт, че необучени, недостойни хора могат да се занимават с магия и да пакостят. В Америка си е създавала врагове, като е казвала, че медиумите поемат злокобни рискове със сили, които не разбират.

Понякога пише ясно и просто, както тук:

Мотивът и единствено мотивът превръща всяко упражняване на сила в черна, злокачествена или бяла, ползотворна Магия. Невъзможно е да се впрегнат духовните сили, ако в този, който ги впряга, остане и най-малко петънце себичност. Защото, ако намерението не е изцяло изчистено от примеси, духовното ще се превърне в психично, ще въздейства в астралната плоскост и може да доведе до трагични резултати. Силите и енергиите с животинска същност могат еднакво добре да бъдат използвани от отмъстителните и себичните, както и от всеопрощаващите и безкористните; енергиите и силите на духа отдават себе си само на съвършено чистите в сърцето — и това е БОЖЕСТВЕНА МАГИЯ.

(Този цитат, между другото, е от „Изследвания на окултизма“. Набиващата се на очи употреба на главни букви е изцяло нейна.)

И така, подобно на много други свети хора, тя се е опитвала да бъде чиста. Написала е списък с правила за чистота, които е научила в Индия и Тибет. И, както може и да се очаква, тези правила забраняват телесни контакти, ядене на месо, употребата на вино, концентрати и опиум, изискват отказ от всички суети на живота и света, препоръчват много медитация.

* * *

Когато ѝ е оставала само още една година живот, враговете ѝ я обвиняват в нюйоркския „Сън“, че някога е била жена с лоша репутация и имала незаконен син. Тя завежда дело и твърдението е оттеглено. Била готова да представи за доказателство резултатите от гинекологичен преглед, според които тя не би могла да има деца и не би могла да има връзка с мъж, без това да е болезнено.

Истина е, че е била вдовица, след като се е омъжила на шестнайсет години за генерал Н. В. Блаватски — мъж, поне три пъти по-възрастен от нея. Леля ѝ обаче твърди, че избягала от мъжа си веднага след брачната церемония, „без да му даде възможност даже да помисли за нея като за своя жена“. И започнали пътешествията ѝ по света.

Ето една бележка, без дата, от бележника, който води от шестнайсетата си година: „Жената намира своето щастие в придобиването на свръхестествени сили. Любовта е зъл сън, кошмар“.

Може и да е така.

Независимо от това обаче, повечето ѝ приятели са мъже. „До деветата си година — казва тя, — единствените гувернантки, които познавах в полка на баща ми, бяха войниците артилеристи и будисти калмики.“ Майка ѝ е Хелен дьо Хан, романистка, наречена от един критик „руската Жорж Санд“. (Псевдонимът ѝ е Зинаида Р. Не съм я чел.) Да имаш такава майка е изумително, но мадам Блаватска, в „Мемоарите“, отказва да бъде изумена. Ето всичко, което тя казва за нея: „Майка ми умря, когато се роди брат ми, шест месеца след това, през 1840 или 1839 година — не съм сигурна“. Интересно — сгрешила е годината на смъртта на майка си, която е 1842-а. Значи във въображението си е скъсила и бездруго тъжно краткия живот на майка си още повече.

Значи мадам Блаватска е била единайсетгодишна, когато е умряла майка ѝ, а по-малката ѝ сестра си спомня следното:

Когато майка ни умираше... беше изпълнена с основателни опасения за бъдещето на най-голямата си дъщеря и тя каза: „Е, добре! Може би е хубаво, че умирам,

така поне ще ми бъде спестено да видя какво ще сполети Елена! В едно съм сигурна — нейният живот няма да е като на другите жени и ще страда много.“

Можем ли от това да направим извода, 128 години по-късно, че майка и дъщеря не са се разбирали добре? Може би.

* * *

В едно обаче можем да сме сигурни: мадам Блаватска още в детството си е мразела всички неща, които жените би трябвало да обичат, може би защото е била такава мъжкарана. Когато е била на шестнайсет, например, е живеела при баба си и дядо си и те са били убедени, че тя трябва да отиде на бал. Били са убедени силно. Казали са, че ако трябва, ще я принудят със сила. Тогава, според разказа на самата мадам Блаватска, тя потопила крака си във вряща вода. В продължение на шест месеца след това била инвалид.

Ама че девственица!

След като кракът ѝ оздравял, тя се омъжила за стария генерал Блаватски и избягала, за да обиколи света три пъти и за да научи всевъзможни магии — от ловкостта на ръцете, през хипнозата, до древните техники, чийто резултат би могъл да е това, което днес наричаме чудо.

Чудо.

Намирала е света за толкова чуден, струва ми се, защото е била жадна за чудеса и защото е умеела да убеждава околните, че това, което виждат, е чудо. Дори и като дете без майка, в страховитата къща на баба си и дядо си, изглежда е притежавала същия хипнотичен магнетизъм, който е позволил на Распутин да доминира над руското царско семейство седемдесет години по-късно.

Например: сестра ѝ Вера си спомня колко изумително добра разказвачка е била като дете. „Сякаш сънуваше на глас и ни разказваше за виденията си — пише Вера. — ... за нея те бяха осезаеми като самия живот!“ Веднъж застанала на някакъв пясък и заразказвала за морето, водораслите и чудовищата, живели в него преди милиони

години. Изведнъж сънят се прехвърлил в настоящето: „Ние сме заобиколени от вода! Ние сме сред тайнствата на подводния свят!“ — извикала.

Говореше така убедено (*казва сестра ѝ*) и в гласа ѝ звънеше такова неподправено изумление и ужас, а детското ѝ лице изразяваше такава безумна радост и ужас едновременно, че когато... тя падна на пясъка и се разпищя колкото ѝ стигаше глас... ние всички паднахме по очи, със същите отчаяни писъци и също толкова убедени, че морето ни е погълнало и че вече ни няма.

Години по-късно, когато е научила нови трикове, посещава роднините си в Русия. Брат ѝ погледнал скептично на историите ѝ в стил Марко Поло. Предизвикал я да му покаже нещо, което не би могъл да обясни. Тя го накарала да вдигне малка масичка за шахмат, което не било никак трудно. След това се втренчила в масичката, без да я докосва, и отново го накарала да я вдигне. Все едно че се опитвал да повдигне Кремъл. Други герои опитвали също да повдигнат омагьосаната масичка и дори я счупили — но не успели да я отлепят от пода.

После мадам Блаватска обявила масичката за лека като перце, отново, и наистина се оказало така.

Аз наричам това хипноза.

Разбира се, това, че го наричам така, е говорене наизуст. Случило се е твърде отдавна, а никъде не съм срещнал признание на мадам Блаватска, че е хипнотизатор. Говоря наизуст и като казвам, че е била омагьосващо веща в механичните фокуси за гостна, ловкост на ръцете и така нататък, с малко вентрология от време на време.

Ще продължавам да бълнувам за нея, след като съм прочел толкова много и ще стигна до извода, че не само е била дълбоко религиозна, но и също така, от време на време, си е правела шеги, граничещи с разбойничество. Вижте как е взела ума на един посетител в Ню Йорк, на име господин У. К. Джъдж, с едно малко китайско шкафче, поставено на писалището ѝ. Шкафчето имало множество

малки чекмедженца. „Беше съвсем обикновено шкафче от своя тип“, пише по-късно господин Джъдж. Ха!

Много пъти едно от чекмеджетата се превръщаше в точка на изчезване на различни предмети или, от друга страна, в точка на появяване на различни неща, които дотогава не са били видени в стаята. Често съм наблюдавал как слага в него дребни монети, пръстен или някакъв амулет, как затваря чекмеджето и почти моментално след това го отваря, а в него няма нищо.

Ха!

Съоснователят на Теософското общество, заедно с мадам Блаватска, както вече казах, е полковник Хенри С. Олкот, разведен адвокат, когато са се срещнали. Полковникът ѝ занесъл някаква материя за кърпи, която само трябвало да се нареже и подшие по краищата. Докато мадам Блаватска подшивала, полковник Олкот я видял да рита и да се шегува с нещо под масата. Попитал я какво е това невидимо нещо и тя му отговорила:

— О, това е само едно малко зверче от изначални стихии. Дръпна роклята ми и иска нещо да прави.

Тогава полковник Олкот ѝ казал да накара зверчето да подшие кърпите, тъй като мадам Блаватска била лоша шивачка и общо взето ужасно неумела с домакинските работи.

Тя сложила неподшитите кърпи в един шкаф със стъклени врати и ги заключила. След това с полковника заприказвали за окултни неща в продължение на около двацет минути, докато изпод работната маса не се чуло нещо като цвърчене на мишка. Полковникът отключил шкафа. Познайте какво намерил.

Всички кърпи били лошо подшити.

* * *

Полковник Олкот, между другото, не бил живял като глупак. През Гражданската война се отличил, бил и непримирим борец срещу мошеничествата в армията. Освен това прилагал селскостопански нововъведения, като експериментирал със захарна тръстика, която е достатъчно издръжлива при по-хладен климат. Донякъде напомня за Хенри А. Уолъс. Уолъс, за известно време министър на селското стопанство при Франклин Делано Рузвелт, също експериментирал с нови сортове растения и се запалил по окултизма към края на живота си.

Полковник Олкот бил дотолкова уважаван за солидните си преценки, че бил назначен за един от тримата членове на елитната комисия, която е трябвало да разкрие размерите на заговора, довел до смъртта на Ейбрахам Линкълн.

Най-накрая, той бил и изтъкнат адвокат, чиито трудове в областта на застрахователното право продължават да оказват влияние и днес.

Така или иначе, той повярвал в сърцето си, че някаква добра фея е подшила онези кърпи.

И още преди да срещне мадам Блаватска, е бил склонен да вярва в невъзможни на пръв поглед неща. Запознали са се в дома на Еди, във Върмонт, където тя е получила закопчалката от медала на баща си за сувенир.

Погледът ми най-напред беше привлечен от алената риза, ала Гарибалди, която мадам Блаватска носеше (*пише полковник Олкот*) — тя беше в силен контраст с монотонните цветове наоколо. Косата ѝ тогава представляваше гъсто русо кълбо, достигаше малко над раменете и стърчеше от главата ѝ къдрава като руно на мериносова овца... Мадам Блаватска си сви цигара, за която ѝ поднесох огънче, и това стана повод да влезем в разговор.

Съдба.

Още в първия миг двамата изпитали обожание един към друг, което не било измърсено от секс. Полковникът бил разведен мъж,

който се отдалечавал в странстванията си все повече и повече от правото и все повече и повече навлизал в спиритуализма — а тя била вдовица, която обичала да я наричат Джак. И двамата били на четирийсет и три.

Преживели множество интересни приключения, като най-напред изследвали американските медиуми, повечето от които разобличили като мошеници. Любимият им начин да изобличават лъжците било да отидат на техен сеанс и да материализират истински дух.

Никога не са живели заедно, но и не са се разделяли задълго. Ето една идилия от времената на Юлисис Грант или кралица Виктория: полковник Олкот често правел компания на мадам Блаватска, докато тя пишела през нощта. Той ни разказва, че тя пушела цигара след цигара, докато пишела, и свивала цигарите си с една ръка. Междувременно големи кълба светлина подскачали по мебелите от място на място, „докато най-прекрасни камбанни звуци отекваха от време на време във въздуха на стаята“.

Струва ми се, че вярвам.

Бях изпратена в Америка с цел (*пише мадам Блаватска*). Там открих Олкот, влюбен в духовете така, както по-късно започна да обича Учителите. Наредиха ми да му кажа, че спиритическите феномени, без философията на окултизма са опасни и заблуждаващи. Доказах му, че всичко, което медиумите могат да правят чрез духовете, други могат да правят чрез волята си, без никакви духове; че камбаните, четенето на мисли, потропванията и физическите феномени могат да бъдат постигнати от всеки, който има умението да действа във физическото си тяло чрез органите на своето астрално тяло; и че имам тази дарба още от четиригодишна.

Двамата основават здравомислещото и алтруистично Теософско общество през 1875 г. Блаватска и Олкот по-късно пътуват до Далечния изток, където полковникът се научил да прави няколко малки чудеса самостоятелно. Мадам Блаватска никога повече не се връща в Америка или в Русия. Прекарва последните пет години от живота си с

приятели в Европа и Англия, пише много, но не предизвиква никакви особени обществени вълнения.

Умира в Лондон през 1891 година. Тя е първата жена от Русия, която става американска гражданка.

* * *

Разполагам с едно собственоръчно писмо от Джой Милс, национален президент на Теософското общество в Америка. Ето какво ми казва тя:

Достойно за съжаление е, че погрешни твърдения по отношение на мадам Блаватска често са били повтаряни в печата, така че изследователите на днешния ден могат понякога несъзнателно да поддържат обвинения и твърдения, които са не само злонамерени, но и съвсем неверни. Поради това сме готови да помогнем на всеки, който желае да научи истината относно живота и учението на тази забележителна жена от миналия век.

В отговор мога само да кажа, че подходих към мадам Блаватска отвътре, така да се каже, след като изслушах нея и тези, които са я обичали. Много лесно бих могъл да заключа, че животът ѝ е бил долнопробна комедия, бих могъл без проблеми да цитирам множеството ѝ врагове, които са я смятали за позорна измамница.

Най-малкото: мадам Блаватска е донесла в Америка мъдрост от Изтока, която ѝ е била много нужна, която ѝ е много нужна и днес. Ако е изопачила или измислила част от тази мъдрост, това не е по-лошо от нещата, които са правили други подобни учители. Единствената алчност, която мога да доловя у тази жена, е жаждата да ѝ *вярват*.

И така, казвам: мир и почести за мадам Блаватска. Аз съм учуден и очарован, че известно време е била американска гражданка. Разбира се, това е било бюрократична подробност. Колкото и да е била странна, тя е била и нещо много прекрасно — смятала е, че всички човешки

същества са нейни братя и сестри, била е гражданка на света. Наред с другите неща, тя казва и следното:

И нека палещото слънце да не изсуши
и една сълза от болка,
преди ти да си я избърсал
от очите на страдация.

Горе главата.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.